

УДК 378.4 (477-25) КМА: 061.3

Брик М. Т.

НАУКОВІ КОНФЕРЕНЦІЇ НАУКМА: ПЕРШЕ ДЕСЯТИРІЧЧЯ

Проведено аналіз становлення і розвитку наукової діяльності університету в 1992-2003 рр., зокрема І-Х Щорічних наукових конференцій НаУКМА. Намічено перспективи і плани розвитку наукової діяльності університету на найближчі роки.

Наукові форуми і їх роль у становленні університету

Наукові форуми незалежно від місця і часу їх проведення, чисельності учасників і статусу - це завжди непересічна подія в поступі університету, бо повноцінне його існування і розвиток неможливі без науки і науки-навчання, які нерозривно пов'язані між собою. Для того щоб це стало реальністю, необхідно пройти бажано якнайкоротший шлях від становлення університету і до часу проведення першого наукового форуму в його стінах, який засвідчує, що університет постав з його двома найважливішими завданнями - наука і навчання. А далі - безкінечний шлях становлення і саморозвитку науки і наукових шкіл, який долається крок за кроком, удосконалюючись від покоління до покоління вчених, ряди яких поповнюються їх учнями зі студентської лави. Без навчання нема науки, а без науки навчання втрачає внутрішню наповненість і доцільність. Отже, без науки і навчання нема розуму і душі університету, бо вони є його сутністю. У цьому сенсі становлення відродженої Києво-Могилянської академії є таким, як і всіх університетів, а разом з тим її велика історія і традиції розвитку науки й навчання протягом кількох століть зобов'язували і зобов'язують постійно дбати про їх подальше становлення та розвиток попри перешкоди і труднощі. Тому після відновлення Києво-Могилянської академії в 1991 р.

і першого набору її студентів у 1992 р. вже в наступні два роки в її стінах відбувалося активне становлення разом і навчання, і науки. Це засвідчують документи тих років, що збереглися.

Сучасні предтечі наукових конференцій НаУКМА

Першими відомостями про участь учених НаУКМА в організації і проведенні наукових конференцій, які вдалося віднайти, є Протокол від 18 липня 1994 р. і програма конференції, присвяченої 50-й річниці смерті митрополита Андрея Шептицького. Конференція відбулася 31 жовтня - 1 листопада в Києві і 3-4 листопада 1994 р. у Львові. Від НаУКМА було виголошено дві доповіді (Д. Степовик). На цій конференції вирішили провести в липні 1995 р. Літню школу в Уневі в монастирі Монахів Студитського Уставу для 30 слухачів, троє з яких мали бути студентами НаУКМА.

У березні 1995 р. відбулася наукова конференція «Медицина і релігія», в організації і проведенні якої взяв активну участь проректор НаУКМА професор В. І. Полтавець і виступив з доповіддю «Нові релігійні течії як основа "феномену цілителства"».

25 травня 1995 р. в стінах університету відбулася міжвузівська конференція «Порівняльний аналіз сучасних систем вищої освіти», відкрита президентом НаУКМА В. С. Брюховецьким.

¹ В основу статті покладено одноіменну пленарну доповідь, виголошену на Х Щорічній науковій конференції НаУКМА (Дні науки, 26-30 січня 2004 року).

На конференції виступили: В. М. Зубко (доповіді «Порівняльний аналіз і загальні підходи до організації вищої освіти» і «Український магістеріум в контексті міжнародного досвіду»), В. М. Якушик (доповідь «Основні структурні компоненти національних систем організації наукових досліджень») і О. П. Дем'янчук (доповідь «Загальні риси та відмінності в організації міжнародного співробітництва університетів різних країн світу»).

Конференція підбила підсумки наукової роботи щодо досліджень систем вищої освіти в багатьох країнах Західної Європи, Північної Америки, Австралії, Нової Зеландії, Японії та ін. На ній обговорили близько 20 доповідей з різних проблем вищої освіти — від стану її в Україні до міжнародного співробітництва. Важливим результатом роботи конференції стали практичні висновки та рекомендації, в яких відображена позиція учасників стосовно існуючих систем вищої освіти в світі й Україні, проблеми реформування вищої освіти в Україні, а також зроблені висновки про структуру та організацію управління вищою освітою, про різні форми, методи і ступеневість навчання, про проблеми економічної і правничої освіти в Україні. Деякі з цих проблем актуальні для нашої держави і сьогодні. На жаль, наукові форуми такого плану в останні роки не проводяться ні в Україні, ні в НАУКМА. Варто було б повернутися до їх організації на нинішньому етапі розвитку вищої освіти в державі, й НАУКМА по праву повинен бути ініціатором таких міжвузівських конференцій.

14 вересня 1995 р. в залі засідань Вченої ради відбувся міжнародний колоквиум «Призначення Університету: його незалежність та місце в суспільстві», який проходив у рамках Дня Франко-української лабораторії гуманітарних досліджень НАУКМА. Колоквиум відкрив президент НАУКМА В. С. Брюховецький, з доповідями виступили вчені НАУКМА: В. С. Горський, М. В. Попович, С. Б. Кримський, В. Л. Скуратівський, К. Б. Сігов. В обговоренні брали участь відомі вчені з України та інших країн: П. де Лоб'є, Б. Д. Гаврилишин, Б. Бантом, Б. Дюпір, Р. Піч, Б. О. Кравченко, Є. К. Бистрицький, Б. О. Парахонський, О. П. Дем'янчук.

13-15 жовтня 1995 р. відбулася Міжнародна наукова конференція до 380-річчя від заснування Києво-Могилянської академії «Києво-Могилянська академія в історії України». Вітаючи учасників конференції, президент НАУКМА В. С. Брюховецький у вступному слові сказав: «Становлення Академії, її внесок у розвиток освіти, науки, поезії, мистецтва України й інших країн, форму-

вання в її стінах майбутніх державців і церковних діячів - питання, які становлять живий інтерес для сучасних дослідників». На конференції, яка збрала вчених з України, Росії, Білорусі, Молдови і США, було заслухано більш як 30 наукових доповідей і опубліковані їх тези.

Історія започаткування наукових конференцій НАУКМА (I Наукова конференція, 1995 р.)

Як видно з наведеного вище короткого хронологічного аналізу, всі конференції, проведені на той час за участю НАУКМА та його вчених, мали гуманітарне спрямування або стосувалися питань становлення і розвитку вищої освіти в Україні. За всієї важливості цих наукових проблем необхідно і важливо було сприяти розширенню і розмаїттю інших напрямків наукових досліджень, що завжди властиво університетській науці. У 1994 р. рішенням Вченої ради було ухвалено проведення щорічних наукових конференцій НАУКМА під девізом: «Україна: людина, суспільство, природа». Цей вдало прийнятий девіз окреслив усю широту наукової проблематики, яку може представити в наукових доповідях відроджена Києво-Могилянська академія.

Перша щорічна наукова конференція «Україна: людина, суспільство, природа» відбулася 17-18 січня 1995 року. Оргкомітет, який очолював проф. В. І. Полтавець, задекларував, що «наукова конференція НАУКМА започатковує цикл щорічних наукових конференцій викладачів та співробітників Університету. Мета конференції - дати можливість всім співробітникам НАУКМА представити свої наукові досягнення з різних напрямів, а також ознайомити з ними наукову громадськість університету». Основна тематика конференції розроблялася у галузях суспільних (соціологія, політологія, економіка, демографія), гуманітарних (філософія, релігієзнавство, культурологія, історія, соціальна робота, компаративістика) і природничих (фізика, хімія, геологія, біологія, екологія, математика, інформатика) наук. За формою організації конференції передбачалися 17 січня 1995 р. лише стендові сесії, за якими проводилися наукові дискусії і визначалися кращі роботи для преміювання. 18 січня 1995 р. відбулася, згідно з програмою, загальна дискусія з проблеми «Демографічний потенціал України: минуле, сьогодення, майбутнє».

У рамках трьох вказаних вище секцій працювали підсекції: секція суспільних наук - 19 доповідей (підсекція економіки - 10 доповідей; підсекція політології - 7 доповідей; підсекція

соціології - 2 доповіді); секція гуманітарних наук - 35 доповідей (підсекція педагогіки - 6 доповідей; підсекція філософії та релігієзнавства - 14 доповідей; підсекція історії — 8 доповідей; підсекція археології та культурології — 7 доповідей); секція природничих наук - 24 доповіді (підсекція математики та інформатики - 4 доповіді; підсекція фізики та хімії- 6 доповідей; підсекція біології та біотехнології - 14 доповідей). Таким чином, всього на I Щорічну наукову конференцію НаУКМА було представлено 78 виступів. Серед доповідачів - відомі вчені НаУКМА: В. С. Брюховецький, В. С. Горський, В. І. Полтавець, М. В. Кірсенко, Б. О. Парахонський, О. І. Ястремський, Ю. М. Бажал, С. Г. Рябов, В. М. Якушик, О. В. Гарань, Ю. І. Шиманський, С. Д. Ісаєв, В. І. Паніотто, В. Є. Хмелько та ін.

За матеріалами доповідей, представлених на конференцію, були опубліковані тези. У вступному слові до публікацій президент НаУКМА В. С. Брюховецький зазначив: «В історії кожної інституції є події особливої ваги. Безперечно, такою у відродженій три роки тому Києво-Могилянській академії стане перша наукова конференція професорсько-викладацького складу НаУКМА». Вказавши на прірву, яка виникла між навчанням і науковою роботою в радянській вищій школі, В. С. Брюховецький наголосив, що «...в усьому цивілізованому світі розвиток науки нерозривно пов'язаний з університетами. Це виправдало себе і дає прекрасні результати. З першого дня існування Національного університету "Києво-Могилянська академія" ми взяли курс на інтеграцію навчального процесу та наукових досліджень. Звичайно, для цього необхідна відповідна база, і НаУКМА приділяє їй створенню значну увагу в межах можливостей сьогоденної непростой фінансової та економічної ситуації. Це є принциповим, і ми постійно нарощуватимемо наш науковий потенціал».

У рамках загальної дискусії з проблеми «Демографічний потенціал України: минуле, сьогодення, майбутнє» (медіатор - проф. І. М. Прибиткова) відбулися 6 фіксованих доповідей, з якими виступили: голова Асоціації українських статистиків О. О. Жук, міністр у справах національностей, міграції та культур М. О. Шульга, заступник міністра соціального захисту населення України С. А. Вегера, заступник директора державного Центру зайнятості Міністерства праці України В. С. Литвиненко, головний спеціаліст відділу політики доходів і соціального захисту населення Міністерства праці України І. Я. Коваленко, старший науковий співробітник

Центру вивчення народонаселення НаУКМА А. Л. Перковський.

До участі в загальній дискусії були запрошені відомі українські й зарубіжні вчені: академік І. Курас, проф. Б. Кнаб (Німеччина), проф. А. Блум (Франція), проф. А. Волков (Росія), проф. П. Егліте (Латвія), проф. В. Станкунене (Литва), проф. К. Келвін (Естонія) та ін.

Щорічні наукові конференції НаУКМА в 1996-1998 рр.

Закладені в декларації I Наукової конференції ідеї та принципи знайшли свій подальший розвиток і підтвердження в наступних II, III і IV Щорічних наукових конференціях НаУКМА, які відбулися в січні 1996—1998 рр.

Зокрема, на II Щорічній науковій конференції (25–26 січня 1996 р.) заслухано 84 наукові доповіді у 3 секціях, у т. ч. у секціях: суспільних наук - 20 (підсекції економіки - 12; підсекції політології та соціології—8); гуманітарних наук — 34 (підсекції педагогіки — 12; підсекції культурології та археології - 9; підсекції історії -13) і природничих наук - 30 (підсекції математики і фізики - 13; підсекції інформатики - 6; підсекції хімії- 8; підсекції біології - 3) доповідей. Конференція набуває, як це видно з переліку наукових виступів і їх авторів, ознак щорічного звіту вчених НаУКМА про їх дослідницьку діяльність.

III Щорічна наукова конференція НаУКМА (23—24 січня 1997 р.) була присвячена 400-й річниці народження і 350-й річниці смерті Петра Могили, і на ній виголосили загалом 122 доповіді, в т. ч. у секції гуманітарних наук - 47 (підсекції культурології та археології - 16; підсекції філології—4; підсекції історії- 14; підсекції філософії - 10 та підсекції фізичного виховання - 3); на секції суспільних наук - 16 (підсекції економіки - 10; підсекції соціології і політології - 3; підсекції соціальної роботи — 3) і на секції природничих наук - 59 (підсекції екології - 5; підсекції біології- 10; підсекції хімії - 12; підсекції інформатики і комп'ютерних технологій - 16; підсекції фізико-математичних наук- 16). Крім помітного зростання числа доповідей, слід зауважити появу ряду нових підсекцій (філології, фізичного виховання, соціальної роботи, екології, фізико-математичних наук), що засвідчує виникнення нових наукових напрямів у НаУКМА або диференціацію існуючих. Окремо слід зазначити бурхливе зростання числа доповідей природничого напрямку - більш як половина від усіх опублікованих у вигляді тез у збірнику, виданому обсягом 11,63 друк. арк.

Цього ж року (20 листопада 1997 р.) відбулася наукова конференція НаУКМА, присвячена 275-й річниці з дня народження Г. Сковороди. На ній виступили відомі київські вчені - філософи та історики: С. Б. Кримський, М. В. Попович, А. М. Колодний, М. М. Сулима, І. В. Бичко, Б. А. Головка, а також З. І. Хижняк, М. В. Томенко, Л. І. Брюховецька, Р. М. Лякіна, Н. Д. Микитась та ін.

IV Щорічна наукова конференція НаУКМА (22-23 січня 1998 р.) засвідчує певний її розвиток порівняно з попередніми конференціями: відбувається перше пленарне засідання з доповіддю міністра України у справах науки і технологій В. П. Семиноженка «Стратегічні виклики ХХІ століття та наукова і технологічна геополітика: спроба сценарно-стратегічного аналізу», на секції природничих наук було виголошено 9 секційних (пленарних) доповідей, з'являється підсекція правничих наук, яку очолив декан факультету правничих наук В. М. Сущенко. Секції гуманітарних (66 доповідей) і соціальних наук (31 доповідь) працювали у перший і другий дні конференції, секція природничих та точних наук (40 доповідей) - у другий. Публікуються повідомлення про конференцію і порядок її роботи, програма і тези доповідей (обсяг 14,42 друк, арк.), як усні, так і стендові (секція природничих наук). На конференцію було заявлено 137 доповідей, з них тільки 6 у співавторстві з дослідниками з інших університетів і наукових інститутів України. Засідання підсекцій за тематикою доповідей і їх авторами стали річними звітними науковими засіданнями кафедр. Така замкненість підсекцій за відсутності учасників і доповідачів з інших університетів і наукових інституцій не сприяє розвитку наукових досліджень і зростанню наукового потенціалу університету. Недостатньо високим є рівень організації та проведення пленарних засідань. Відвідуваність засідань підсекцій стала вкрай низькою. Ряд наукових центрів і лабораторій не брали участі в роботі наукових конференцій або рівень їх доповідей був низьким. До того ж з участі в конференції практично були виключені спудеї, оскільки вважалося, що проводяться студентські наукові конференції, рівень і важливість яких априорі були на другому плані. З огляду на це назріла необхідність реформування організації наукових конференцій НаУКМА.

Наукова конференція 1999 р. - перші Дні науки НаУКМА

Підсумовуючи роботу IV Щорічної наукової конференції, оргкомітет ухвалив ряд принципово важливих положень проведення V Щорічної наукової

конференції (1-5 лютого 1999р.): 1) конференція стає щорічною єдиною загальноуніверситетською конференцією за участю як професорсько-викладацького складу, так і спудеїв; 2) конференція відкрита, і в ній на рівних можуть брати участь учені наукових інституцій та університетів Києва, України, в т. ч. Миколаївської та Острозької філій, та зарубіжні вчені; 3) враховуючи зростаючу кількість заявлених доповідей, проводити конференцію протягом робочого тижня - з понеділка по п'ятницю; 4) в перший і останній дні конференції проводяться пленарні засідання, на яких з проблемними доповідями виступають відомі вчені; 5) проводити наукові конференції НаУКМА як «Дні науки НаУКМА»; 6) під час проведення конференції практикувати міждисциплінарні круглі столи та дискусії; 7) підсумки конкурсу на кращу науково-дослідну роботу і вручення грантів у різних номінаціях приурочити до заключного пленарного засідання; 8) проводити під час роботи конференції дискусії через локальну комп'ютерну мережу університету; 9) один з річних випусків «Наукових записок НаУКМА» планувати для опублікування матеріалів наукової конференції, у зв'язку з чим припинити публікування тез доповідей; 10) під час Днів науки проводити виставки і презентації книг співробітників НаУКМА і видань Видавничого дому «КМ Академія».

Для успішного проведення V Щорічної наукової конференції і Днів науки НаУКМА ухвалою Вченої ради від 23 вересня 1998 р. і наказами ректора від 4.01.1999р. та від 11.01.1999р. були схвалені необхідні організаційні заходи, які вже здійснювалися з жовтня 1998 р.

Згідно з розробленою оргкомітетом програмою в рамках Днів науки НаУКМА провели такі загальноуніверситетські заходи: 1) V Щорічну наукову конференцію з двома пленарними засіданнями; 2) філософський диспут «Філософія на межі тисячоліть» (керівник проф. В. С. Горський); 3) виставку-презентацію наукових праць професорсько-викладацького складу та продукції Видавничого дому «КМ Академія»; 4) круглий стіл «Молодь НаУКМА і наука» за підсумками анкетування спудеїв НаУКМА; 5) інтернет-дискусію за підсумками роботи наукової конференції.

На V Щорічну наукову конференцію було представлено 313 доповідей (відбулося 268), 57 з яких подано науковою молоддю НаУКМА (відбулося 48). На конференцію заявили 36 наукових доповідей (11,5%) дослідники з інших університетів і наукових інститутів України. У роботі конференції взяли участь 493 особи, з них 116 спудеїв (23,5 %). На пленарних засіданнях

було заслухано 6 доповідей: В. С. Брюховецького, В. С. Горського, М. Т. Брика, В. Є. Хмелька, Л. Л. Залізняка, В. М. Сушенка. Кількість секцій зросла від 3 до 6, а підсекцій до 18. Тоді виголовили на секції гуманітарних та суспільних наук (9 підсекцій) - 156 доповідей, правничих наук — 33 доповіді, соціології та соціальної роботи — 9 доповідей, інформатики і комп'ютерних технологій (2 підсекції) - 21 доповідь, економічної теорії - 24 доповіді, природничих наук (4 підсекції) - 60 доповідей. Відбулися секційні засідання з міждисциплінарними науковими доповідями, що засвідчує не тільки кількісні, а і якісні зміни в структурі наукової діяльності університету. З'явилися в складі 6 секцій нові підсекції: літературознавство, українська мова, іноземна мова, бібліотечно-інформаційна діяльність.

На думку членів оргкомітету і багатьох учасників Днів науки НаУКМА, в цілому цей захід був успішним. Позитивний резонанс мали проведення пленарних наукових засідань; виставка-презентація наукових книг; участь у роботі конференції молоді; започаткування інтернет-дискусії, круглих столів тощо; проведення анкетування та опитування студентів щодо їх участі в науковій роботі, яка активно обговорювалася на засіданні круглого столу «Молодь НаУКМА і наука». Відзначався досить високий науковий рівень більшості секційних і значної частини наукових доповідей на засіданнях підсекцій.

Особливо зацікавлено в дискусіях обговорювалися такі питання: 1) участь і ставлення молоді до наукової праці; 2) якість наукового керівництва дисертаційними роботами; 3) методологічні проблеми проведення наукових досліджень у галузі гуманітарних і суспільних наук; 4) захист авторських прав на навчальні програми і методичні розробки; 5) популяризація наукових досягнень НаУКМА і розповсюдження його періодичних наукових видань; 6) видання україномовних підручників, монографій, словників тощо; 7) підвищення рівня наукових досліджень в НаУКМА; 8) виникнення і розвиток наукових шкіл в Університеті.

У дискусіях відзначалася досить висока активність учасників засідань секцій і підсекцій конференції при обговоренні наукових доповідей, що мало би сприяти пошуків наукових контактів між кафедрами та окремими дослідниками.

Разом з тим щодо організації та проведення Днів науки НаУКМА і наукової конференції було висловлено ряд критичних зауважень (серед них найсуттєвіші: 1) низький рівень відвідувань засідань; 2) низький науковий рівень деяких допо-

відей, особливо молодих дослідників, у зв'язку з чим рекомендовано керівникам секцій і підсекцій вимогливіше відбирати доповіді на конференцію; 3) низький рівень участі і якості наукових робіт, поданих від наукових центрів і лабораторій. Серед рекомендацій та побажань: 1) збільшити кількість секційних доповідей при зменшенні кількості підсекцій; 2) у межах секцій і підсекцій диференціювати доповіді на: секційні доповіді, доповіді, повідомлення, виступи тощо).

Ухвалою оргкомітету конференції було визнано цільним наукові конференції професорсько-викладацького складу і наукової молоді надалі проводити спільно, що є корисним як для перших, так і для других. Разом з тим вважається за необхідне проводити тематичні наукові конференції з окремих проблем тієї чи іншої науки.

Було вирішено залучати до проведення Днів науки НаУКМА Культурно-мистецький центр НаУКМА з метою організації відповідних культурно-мистецьких заходів у рамках Днів науки.

Важливими організаційними моментами стали звернення керівництва Університету до учасників конференції (преса, радіо, інтернет-мережа) та звіт оргкомітету на Вченій раді НаУКМА за підсумками проведення Днів науки і наукової конференції.

Перші Дні науки НаУКМА і V Щорічна наукова конференція «Україна: людина, суспільство, природа» стали помітною віхою в науковій і науково-організаційній роботі Університету і визначили орієнтири, проблеми і завдання на найближчі роки.

Серед наукових подій 1999 року слід відзначити також проведення в НаУКМА Міжнародної наукової конференції з вакуумної і мікровагової техніки, одним з організаторів якої був Університет.

Наукові конференції і Дні науки в 2000-2004 рр.

На VI Щорічну наукову конференцію «Україна: людина, суспільство, природа» (24-28 січня 2000 р.) було представлено 330 доповідей від 393 учасників, з яких 68 доповідей (20,6 %) від студентів Університету. На пленарних засіданнях виступили: проф. М. В. Попович, проф. Д. С. Наливайко, проф. І. М. Прибиткова, проф. о. Ю. А. Мицик, П. М. Кулаковський, М. М. Кравець.

У рамках Днів науки НаУКМА відбулися: виставка-презентація книг НаУКМА, презентація інформаційно-ресурсного центру Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні, 3 круглі столи («Мова і суспільство», «Універ-

ситетська філософія в Києві: минуле, сучасне, майбутнє», «Вибори в Україні: проблеми теорії та практики», 2 дискусії («Києво-Могилянська надія», «Політична наука: проблеми ідентифікації та викладання») та філософський диспут «Філософія: дивлячись у третє тисячоліття». Протягом Днів науки відбулися концерти та інші культурно-мистецькі заходи.

Працювали 6 секцій: гуманітарних і суспільних наук (9 підсекцій) - 156 доповідей, правничих наук — 44 доповіді, соціології та соціальної роботи — 10 доповідей, економічної теорії — 33 доповіді, інформатики і комп'ютерних технологій (2 підсекції) - 21 доповідь, природничих наук (4 підсекції) - 66 доповідей, в т. ч. 10 секційних. Найкращі доповіді були відзначені призами і кращі з доповідей, представлених у секціях і підсекціях, були опубліковані в спеціальному випуску «Наукових записок НАУКМА».

Цього ж 2000 року 11-13 жовтня до Дня Академії і з нагоди її 385-річчя проводилася Міжнародна наукова конференція «Києво-Могилянська академія в історії України», на якій було заслухано 3 пленарні (В. С. Брюховецький, В. С. Горський, З. І. Хижняк) та 51 секційна (учасників з Києва, України, Білорусі, Росії, Молдови, Румунії і Канади) доповіді. Працювало 3 секції конференції: «Історія і сучасність», «Культурно-мистецька секція» та «Філософсько-релігійна секція» і круглий стіл «Києво-Могилянська академія та її нащадки». Наукові матеріали міжнародної конференції опубліковано окремим збірником.

Крім цього, в програмі Днів Києво-Могилянської академії відбувся ряд заходів: передача в бібліотечний фонд НАУКМА книжки В. Ющенко і В. Лисицького «Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні», шаховий турнір, програма «Що? Де? Коли?», художня виставка «Перлини сучасного українського малярства» (з фондів Галереї мистецтв НАУКМА), вечір духовної музики (хорова капела «Почайна»), прем'єра вистави Г. Ібсена «Примара», театральні інсталяції, українські забави у виконанні членів студентської організації «Пласт» тощо.

22-26 січня 2001 року відбулися Дні науки НАУКМА і VII Щорічна наукова конференція, на яку було представлено 360 доповідей, з них 72 (20,0 %) - від молодих вчених НАУКМА та 61 (17%) - від учасників з інших наукових інституцій Києва, України, Білорусі і Росії. Заслухано 6 пленарних доповідей (Я. С. Яцків, М. Т. Брик, О. В. Гарань, В. Л. Мусіяка, В. І. Гусев, О. І. Погорілий).

У рамках 6 секцій працювало 22 підсекції: гуманітарні і суспільні науки (11 підсекцій) - 203 до-

повіді, правничих наук (4 підсекції) - 43 доповіді, соціології та соціальної роботи (1 підсекція) - 20 доповідей, економічної теорії - 22 доповіді, інформатики і комп'ютерних технологій (2 підсекції) - 24 доповіді, природничих наук (4 підсекції) - 48 доповідей, у т. ч. 5 секційних доповідей.

Відбулися 2 круглі столи («Сучасна українська нація та націоналізм на межі тисячоліття: перспективи розвитку», «Японознавство в НАУКМА: пріоритети») та філософський диспут «Пізнання і насильство», інтернет-дискусія.

Під час Днів науки відбулися: книжкова виставка та презентація нових видань «Вчені НАУКМА. Рік 2000», вистава за п'єсою Г. Ібсена «Примара», концерти камерного ансамблю «Органум» та ансамблю старовинної музики, художня виставка «Учні Феодосія Гуменюка».

Дні науки НАУКМА і VIII Щорічна наукова конференція, присвячені 10-річчю Національного університету «Києво-Могилянська академія», тривали впродовж 28 січня - 1 лютого 2002 року. На пленарних засіданнях наукової конференції виступили В. С. Брюховецький, І. В. Бураковський, І. М. Прибиткова, С. Д. Ісаєв, В. С. Горський, О. І. Погорілий. Відбулося 4 круглі столи («Сучасність економічної науки», «Пріоритети та перспективи японознавчих студій в НАУКМА (японська модель для глобальної соціокультурної парадигми)», «Проблеми екологічної освіти в Україні та шляхи їх вирішення», «Навчальні стратегії в соціальній роботі») та філософський диспут «Філософія в українській культурі: історичні традиції, сьогодення і погляд у майбутнє».

На VIII Щорічну наукову конференцію було представлено 422 доповіді, з них 75 (17,7 %) - спудеями НАУКМА, 125 доповідей (29,6 %) - науковцями інших університетів та інститутів Києва, України, Польщі, Канади і Німеччини.

Робота конференції відбувалася у 6 секціях та 26 підсекціях: гуманітарних та суспільних наук (11 підсекцій) - 222 доповіді, інформатики і комп'ютерних технологій (2 підсекції) - 37 доповідей, економічної теорії - 5 фіксованих доповідей на круглому столі, природничих наук (4 підсекції) — 74 доповіді, в т. ч. 6 секційних доповідей, соціології та соціальної роботи (3 підсекції) - 24 доповіді, правничих наук (6 підсекцій) - 60 доповідей, у т. ч. 3 секційні доповіді.

У рамках Днів науки працювали книжкові виставки наукових праць професорсько-викладацького складу НАУКМА за 2001 р. з фондів Наукової бібліотеки НАУКМА, нових видань Видавничого дому «КМ Академія» за 2001 р., презентувалися видання із серії «Вчені НАУКМА», компакт-диск «Шекспір в українських перекладах».

У культурній програмі Днів науки були концерти старовинної музики та старовинних інструментів «Музика Європи XVI-XVII століть», концерт духовної музики, вистава студентського театру LUDUS «Дванадцята ніч», художня виставка «Діалоги» (О. М. Петрова), відкриття меморіальної дошки в пам'ять ректора КДА прот. Олександра Глаголева та його сина Праведника Миру прот. Олексія Глаголева.

27-31 січня 2003 року відбулися Дні науки НаУКМА і IX Щорічна наукова конференція. На пленарних засіданнях наукової конференції заслухано 7 доповідей: І. Р. Юхновського, Б. Д. Гаврилишина, М. В. Поповича, О. В. Гараня, В. П. Замостьяна, В. П. Моренця, о. Ю. А. Мицика. На IX Щорічній науковій конференції виголосили 487 доповідей, з них 123 (25,2 %) - студентами бакалаврату і магістеріуму та аспірантами і докторантами НаУКМА. У роботі взяли участь і виступили зі 169 доповідями (34,7 %) науковці з інших університетів і наукових центрів України та інших держав.

Під час конференції відбулося 12 круглих столів, 3 семінари, 1 диспут. Конференція працювала у 6 секціях і 26 підсекціях: гуманітарних наук (9 підсекцій) - 181 доповідь, інформатики і комп'ютерних технологій (2 підсекції) — 29 доповідей, економічної теорії — 5 фіксованих доповідей в рамках круглого столу «Економічна теорія в пошуках нової парадигми», природничих наук (4 підсекції) - 110 доповідей, у т. ч. 5 секційних доповідей, соціальних наук і соціальних технологій (5 підсекцій) — 84 доповіді, правничих наук (6 підсекцій) — 78 доповідей.

Дні науки НаУКМА разом з науковою конференцією були представлені рядом інших заходів: презентація видань «Книги Академії», книжкові виставки, презентація проектів Наукової бібліотеки «Електронна інформація — науковцям», концерт-лекція хорової капели «Почайна» «Еволюція української літургії», концерт лабораторії старовинної музики та інструментів - презентація нового колективу ансамблю «Музика часів Києво-Могилянської академії».

Стійкою тенденцією наукових конференцій 1999-2003 років стало зростання загального числа доповідей, зокрема поданих молодими дослідниками та науковцями з-поза меж НаУКМА. Зростала також кількість підсекцій в рамках незмінних 6 секцій. Ще однією помітною тенденцією стало швидке збільшення числа круглих столів і поява в рамках конференції семінарів.

Вказані тенденції збереглися і в ювілейній X Щорічній науковій конференції і в Днях науки НаУКМА, які тривали протягом 26-30 січня 2004 ро-

ку: на конференцію представили 518 доповідей, з них 135 (26,0 %) - спудей НаУКМА та 204 (39,4 %) - учасники з інших університетів і наукових центрів Києва, України, Польщі, США і Росії. Було заслухано 6 пленарних доповідей (М. Т. Брик, В. Є. Хмелько, С. Г. Рябов, В. О. Щербак, В. Є. Панченко, Ю. М. Щербак).

Під час конференції працювали 3 тематичні конференції, 14 круглих столів, 1 семінар і 1 диспут. Конференція нараховувала 7 секцій і 29 підсекцій.

Від I до X Щорічної наукової конференції: динаміка і порівняльні дані

Порівняльний аналіз динаміки наукових конференцій НаУКМА за 10 років їх проведення можуть бути реальною основою наших надій і побажань, перспектив і планів щодо подальшого розвитку науки в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» в найближчі роки. З цієї точки зору за матеріалами всіх 10 конференцій важливо проаналізувати такі основні показники: загальне число доповідей і учасників конференцій, число доповідей і учасників, які представляють молоду генерацію вчених НаУКМА, число доповідей і учасників з-поза меж Університету. Важливими показниками є також число секцій і підсекцій та їх тематична спрямованість, динаміка змін кожної секції і підсекції за роки їх проведення, поява нових форм наукових форумів (семінари, диспути, круглі столи, тематичні конференції). Ці статистичні показники досить формальні і, звичайно, не відображають якості й рівня наукових доповідей та їх матеріально-технічну забезпеченість, однак якщо не безпосередньо, то опосередковано характеризують розвиток науки в НаУКМА та співпрацю і взаємодію з науковими центрами в Україні та за її межами.

Число доповідей від 75 і 84 (I і II конференції) зросло до 113 і 137 (III і IV конференція), 313, 330 і 360 (V, VI і VII конференції), 422 і 487 (VIII і IX конференції) і 518 (X конференція).

Кількість і відсоток доповідей, представлених молодими учасниками конференцій, становили: 6 (4,4 %) - на IV; 57 (11,6 %) - V; 68 (20,6 %) - VI; 72 (20,0 %) - VII; 75 (17,7 %) - VIII; 123 (25,2 %) - IX; 135 (26,0 %) - X конференціях.

Число і відсоток наукових доповідей, представлених від університетів і наукових центрів з-поза меж НаУКМА, становили: 36 (11,5 %) - V конференція; 36 (11,5 %) - VI конференція; 61 (17,0 %) - VII конференція; 125 (29,6 %) - VIII конференція; 169 (34,7 %) - IX конференція; 204 (39,4 %) - X конференція.

Кількість секцій зросла від 3 до 7, а число підсекцій - від 9-Ю до 29, круглих столів - від 1 до 14.

Ці формальні дані засвідчують безперервне зростання протягом 10 років загального числа доповідей - у 6 разів; числа доповідей, представлених молодими дослідниками НаУКМА за останні 6 років - у 2,5 раза, число доповідей з-поза меж НаУКМА за останні 6 років - у 5,6 раза.

На фоні загальних показників цікаво виглядає динаміка змін числа доповідей у секціях і особливо підсекціях.

Разом з кількісним зростанням відбувалася диференціація структур і форм проведення наукових конференцій - зростало число секцій і підсекцій, швидко збільшувалася кількість круглих столів, що засвідчує впровадження активніших форм проведення наукових заходів. Водночас з тим хотів би застерегти від надмірного захоплення цією формою наукових форумів, оскільки організація круглих столів вимагає дотримання щонайменше трьох умов: вибір актуальної теми, якій обов'язково повинно бути присвячено кілька фіксованих доповідей з різними поглядами на проблему; круглий стіл має ґрунтуватися на останніх наукових здобутках групи науковців з даної проблеми; кваліфікація і належний досвід модератора круглого стола. Чітке й строге дотримання вказаних умов — нелегке завдання, а їх недотримання загрожує сповзанням наукової дискусії до некерованого, нецілеспрямованого і безрезультатного для науки заходу.

Перспективи і плани, надії і побажання

Аналіз проведених у першому десятилітті після відродження Києво-Могилянської академії наукових конференцій, який є, очевидно, далеко не детальним, дає змогу торкнутися можливих перспектив і планів проведення в найближчі роки наукових конференцій та висловити у цьому зв'язку певні надії та побажання.

Девіз щорічних наукових конференцій НаУКМА «Україна: людина, суспільство, природа», який засвідчує розмаїття обговорюваних наукових проблем: від історичної спадщини Києво-Могилянської академії до історії України і сучасних політичних та соціальних проблем нашої держави і світу, від екологічних проблем до проблем живого та існування життя, від інформатизації науки до новітніх напрямів природничих наук і створення екологічних та енерго- і матеріалоощадних технологій тощо.

Така різноманітність проблематики може задовольнити практично будь-які наукові зацікавлення, однак, з іншого боку, створює ряд проблем науково-організаційного, і не тільки, плану.

На мій погляд, наукові конференції НаУКМА у своєму розвитку досягають максимально раціонального рівня за числом учасників, доповідей, секцій і підсекцій, круглих столів тощо. Подальше їх збільшення зробить конференцію важко керованою й ослабить зв'язок між її складовими. Очевидно, що у найближчі 3-5 років можливі кілька варіантів розвитку ситуації: 1) штучне обмеження числа доповідей, секцій і підсекцій, круглих столів, семінарів тощо, що може на перших порах принести певну користь, оскільки це теоретично сприятиме конкурентному відбору і підвищенню наукового рівня доповідей; 2) перетворення існуючих секцій на окремі наукові заходи, які, очевидно, повинні проводитися в різний час (одна за одною або через певний проміжок часу); 3) такі зібрання повинні з часом перетворитися в тематичні вузькоспеціалізовані наукові і науково-технічні конференції з певних актуальних проблем з авторитетним загальноукраїнським або міжнародним статусом.

На мій погляд, ці прогнозовані варіанти організації наукових конференцій НаУКМА будуть розвиватися послідовно, змінюючись або переростаючи від першого до третього варіанта.

У рамках нині діючої структури наукової конференції у найближчій перспективі було б бажано активніше залучати доповідачами державних і політичних діячів України, відомих в Україні й світі вчених. Необхідно відновити загальноуніверситетські дискусії і міждисциплінарні круглі столи, які практикувалися в перші роки проведення наукових конференцій, секцію або підсекцію з проблем педагогіки, а ще важливіше - секцію або окрему конференцію з проблем реформування вищої освіти в Україні та порівняльного аналізу систем вищої освіти в світі. НаУКМА повинен цілеспрямовано орієнтуватися на організацію й активну участь у міжнародних конференціях з різних галузей науки, що буде мати дуже важливе значення для зростання його наукового авторитету у світі, а з іншого боку, сприятиме становленню й активному розвитку новітніх наукових напрямків в Університеті. Очевидно, що це потребуватиме серйозних організаційних, фінансових і науково-організаційних зусиль від НаУКМА, однак така висока стратегічна мета варта цього.

Звичайно, що наукові конференції є зовнішнім, публічним проявом наукової активності будь-якої наукової інституції. Проблеми науки в нашій

країні, і зокрема в НаУКМА, надто серйозні й потребують окремого аналізу, який не може бути предметом цієї доповіді, але про деякі особливості проблеми розвитку науки в Університеті необхідно коротко сказати.

1. Існує реальна можливість поєднання деяких суміжних наук, що може дати поштовх до виникнення і реалізації оригінальних наукових ідей і напрямків. Цього поки що не відчувається ні в структурі конференцій, ні в тематиці доповідей.

2. Реальне поєднання навчання студентів з їх науковою роботою вимагає активної наукової діяльності професорсько-викладацького складу кафедр і особливо магістерських програм, яка можлива за таких умов: а) активно працюючі в

науці співробітники; б) фінансове і матеріально-технічне забезпечення такої діяльності, джерела якого повинні бути різні: державний бюджет, державне і приватні бізнесові замовлення, наукові й науково-технічні проекти, господарські договори, гранти тощо; в) зниження обсягу педагогічного навантаження співробітників, які активно займаються науковою роботою, отримуючи за це достойну платню.

Здійснення зазначеного вище відкриває реальні можливості до створення визначених наукових груп і згодом шкіл та в перспективі перетворення Університету з ВНЗ радянського гатунку в науково-навчальну інституцію — сучасний університет з чітко визначеним науковим обличчям.

Таблиця 1. Кількісні дані про 1-Х Наукові конференції НаУКМА

Конференція	Кількість								
	доповідей	доповідей молодих учених	доповідей учасників з інших інституцій	секцій	підсекцій	круглих столів	диспутів, дискусій	семінарів	тематичних конференцій
I, 1995р.	78			3	10	–	1	–	–
II, 1996р.	84			3	9	–	–	–	–
III, 1997р.	122			3	13	–	–	–	–
IV, 1998р.	137	6 (4,4 %)		3	14	–	–	–	–
V, 1999р.	313	57(11,6%)	36(11,5%)	6	18	1	1	–	–
VI, 2000 р.	330	68 (20,6 %)	47 (14,0 %)	6	18	3	3	–	–
VII, 2001 р.	360	72 (20,0 %)	61 (17,0%)	6	22	2	1	–	–
VIII, 2002 р.	422	75(17,7%)	125(29,6%)	6	26	4	1	–	–
IX, 2003 р.	487	123 (25,2 %)	169(34,7%)	6	26	12	1	3	–
X, 2004 р.	518	135(26,0%)	204 (39,4 %)	7	29	14	1	1	3

Таблиця 2. Кількість доповідей у секціях 1-Х Наукових конференцій НаУКМА

Секція	Конференція									
	I, 1995 р.	II, 1996 р.	III, 1997 р.	IV, 1998р.	V, 1999 р.	VI, 2000 р.	VII, 2001 р.	VIII, 2002 р.	IX, 2003 р.	X, 2004 р.
Гуманітарні і суспільні науки	35	34	47	66	166	156	203	222	181	206
Суспільні науки	19	20	16	31	–	–	–	–	–	–
Природничі науки	24	30	59	40	60	66	48	74	110	65
Економічна теорія	–	–	–	–	24	33	22	5	5	13
Правничі науки	–	–	–	–	33	44	43	60	78	99
Соціальні науки і соціальні технології	–	–	–	–	9	10	20	24	84	69
Інформатика і комп'ютерні технології	–	–	–	–	21	21	24	37	29	22
Політичні науки	–	–	–	–	–	–	–	–	–	44
РАЗОМ:	78	84	122	137	313	330	360	422	487	518

Таблиця 3. Кількість доповідей у підсекціях 1-X Наукових конференцій НаУКМА

Підсекція	Конференція									
	I, 1995 р.	II, 1996 р.	III, 1997 р.	IV, 1998 р.	V, 1999р.	VI, 2000р.	VII, 2001р.	VIII, 2002 р.	IX, 2003 р.	X, 2004 р.
I. Секція гуманітарних (соціальних) наук										
Історія	14	13	14	18	32	32	21	20	20	25
Археологія	–	–	–	–	–	–	25	27	36	29
Культурологія (та археологія)	7	9	16	16	24	20	25	25	20	–
Філософія та релігієзнавство	8	–	10	10	37	20	34	23	15	12
Теорія культури	–	–	–	–	–	–	–	–	–	16
Історія культури	–	–	–	–	–	–	–	–	–	10
Філологія	–	–	4	16	–	–	–	–	–	–
Літературознавство	–	–	–	–	12	14	25	20	28	25
Українська мова	–	–	–	–	7	8	9	11	24	23
Іноземні мови	–	–	–	–	19	22	23	14	15	15
Бібліотечно-інформаційна діяльність	–	–	–	–	9	4	8	10	7	17
Фізичне виховання	–	–	3	2	8	6	6	14	11	17
II. Секція інформатики і комп'ютерних технологій										
Математика	1	5	–	–	12	7	7	15	10	12
Інформатика та комп'ютерні технології	3	6	16	11	9	14	17	22	19	10
III. Секція економічної теорії										
Економічна теорія (Економіка)	10	12	10	10	24	33	22	7	5	–
Проблеми фінансової політики в Україні	–	–	–	–	–	–	–	–	–	7
Кредитна кооперація	–	–	–	–	–	–	–	–	–	6
IV. Секція природничих наук										
Екологія	–	–	5	13	25	40	16	32	30	34
Хімія	3	8	12	3	16	8	12	26	47	30
Фізика	3	8	16	14	11	6	7	5	10	8
Біологія	14	3	10	3	11	18	14	8	30	14
V. Секція соціальних наук і соціальних технологій										
Соціальна робота	–	–	3	8	3	4	2	8	12	19
Соціологія	2	3	2	3	6	6	8	8	15	11
Тендерні дослідження в суспільно-гуманітарних науках	–	–	–	–	–	–	10	8	–	–
Психологія та педагогіка (Педагогіка)	6	12	–	–	–	–	–	–	19	30
Японознавство	–	–	–	–	–	–	–	15	12	10
VI. Секція політичних наук										
Проблеми теорії політики	–	–	–	–	–	–	–	–	–	8
Політична культура та ідеологія	–	–	–	–	–	–	–	–	–	8
Порівняльна політологія (Політологія)	7	5	1	3	15	24	21	43	26	16
Питання міжнародної політики	–	–	–	–	–	–	–	–	–	12
VII. Секція правничих наук										
Інформаційне законодавство	–	–	–	–	–	–	10	–	8	7
Приватне право в Україні	–	–	–	–	–	–	–	–	13	30
Правнича лінгвістика	–	–	–	–	–	–	–	–	19	35
Правові проблеми становлення громадянського суспільства в Україні							8			
Актуальні проблеми сучасного міжнародного права	–	–	–	–	–	–	15	21	18	–
Адміністративне право (Правничі науки)	–	–	–	7	33	44	10	40	12	22
Актуальні проблеми кримінального права	–	–	–	–	–	–	–	–	6	–
РАЗОМ:	78	84	122	137	313	330	360	422	487	518

M. Bryk

SCIENTIFIC CONFERENCES OF NaUKMA: THE FIRST DECADE

The analysis of becoming and development of scientific activity of the university in 1992–2003, in particular 1-X Annual Scientific Conferences of NaUKMA is hold. The prospects and plans of development of scientific activity of the university for the near future are marked.